

یادداشت سردبیر

نقش متخصصان آمار در پایان نامه‌ها

یکی از مهم ترین بخش های اجرای پژوهش، تحلیل داده هاست که این مرحله اساسی در پژوهش های کمی عمدتاً با انجام تحلیل های آماری صورت می گیرد. در پایان نامه های تحصیلات تکمیلی، استفاده از همکاری متخصص آمار چه به عنوان مشاور رسمی و چه به عنوان فردی که از طرف دانشجو با دریافت حق الزحمه در خدمت پژوهش قرار می گیرد، امری معمول و متداول است. استفاده از همکاری این متخصصان به عنوان مشاوران رسمی یا غیررسمی، برای تضمین صحت تحلیل های آماری امری ضروری است و معمولاً استادان راهنما نیز استفاده از این تخصص ها را به دانشجویان توصیه می کنند. نکته مهمی که در رابطه با همکاری متخصصان آمار در پایان نامه ها مطرح است، سطح و میزان این همکاری است. برخی عقیده بر این دارند که دانشجویان، خود باید به علم آمار تسلط داشته باشند و تحلیل داده های پایان نامه باید توسط خود دانشجویان انجام شود مگر این که حجم داده ها بسیار زیاد باشد و ورود داده ها به نرم افزار آماری بدون همکاری دست اندرکاران آمار ممکن نباشد. به نظر نمی رسد این دیدگاه، طرفداران زیادی در گروه های آموزشی داشته باشد و استادان راهنمای پایان نامه ها به دلایل کاملاً معقول و موجه همکاری متخصصان آمار را در اجرای تحلیل های آماری مغتنم می شمارند. حال اگر همکاری متخصصان آمار از حد مشاوره و اجرای تحلیل ها فراتر برود و دانشجویان پس از گردآوری داده ها، تمامی کار تحلیل و تفسیر و حتی نتیجه گیری از داده های پژوهش را به متخصص آمار بسپارند، چه پیش می آید؟ متأسفانه این اتفاقی است که اخیراً در اجرای پایان نامه ها به ویژه پایان نامه های کارشناسی ارشد به فراوانی مشاهده می شود و بیم آن می رود که در آینده ای نه چندان دور به صورت امری کاملاً متداول و معمول درآید. به نظر می رسد روند همکاری متخصصان آمار به سمتی می رود که کاملاً مغایر با فلسفه اجرای پایان نامه در تحصیلات تکمیلی است.

اجرای پایان نامه به ویژه در مقطع کارشناسی ارشد عمدتاً با اهداف آموزشی انجام می گیرد و بیش از آن که نتایج علمی این تحقیقات و افزایش دانش موجود، مدنظر باشد، هدف اصلی آن، تمرین اجرای پژوهش و آموزش عملی تمامی مراحل انجام یک پژوهش روشمند و دقیق است. به همین دلیل انتظار می رود دانشجو در اجرای پایان نامه، مراحل مختلف پژوهش را اعم از مطالعات اولیه، نحوه تنظیم سؤالات پژوهش و فرضیه ها، انتخاب مناسب ترین روش برای پژوهش، انتخاب و تهیه ابزار گردآوری

داده ها و همچنین تشخیص و اجرای روش مناسب تحلیل داده ها و تفسیر نتایج تحلیل های آماری و بحث و نتیجه گیری از یافته ها را به صورت عملی بیاموزد. متأسفانه به نظر می رسد بخش بزرگی از مراحل اجرای پایان نامه های کارشناسی ارشد در حال حاضر توسط متخصصان آمار انجام می شود به این ترتیب که متخصصان آمار علاوه بر ورود داده ها و انجام تحلیل های آماری، حتی مطالب فصل روش شناسی پژوهش، توضیحات زیر جدول ها و نمودارها، و تفسیرهای مربوط به بحث و نتیجه گیری را نیز نوشته و به دانشجو تحویل می دهند. در برخی موارد وقتی از دانشجو در مورد ابهام و اشکال موجود در یکی از بخش های فوق در پایان نامه سؤال می شود، پاسخ این است که باید از متخصص آمار پرسد چون این مطالب را از وی تحویل گرفته است!

به نظر می رسد با ادامه این روند، انجام پایان نامه نه برای آموزش و نه برای سنجش توانمندی پژوهشی دانشجو، بلکه کاری تشریفاتی و صرفاً برای تکمیل مراحل تحصیل خواهد بود و روز به روز بر خیل فارغ التحصیلانی در مقطع کارشناسی ارشد افزوده خواهد شد که با وجود اجرای پایان نامه و احیاناً کسب بالاترین نمره، الفبای پژوهش را نیز نیاموخته اند.

نجلا حریری

سردبیر